

FORMAREA COMPETENȚELOR PROFESIONALE PENTRU EDUCAȚIA INCLUZIVĂ ÎN CADRUL PROGRAMULUI DE PROFESIONALIZARE „MANAGEMENTUL EDUCAȚIEI INCLUZIVE”

Maria PERETEATCU, *dr., conf. univ., Facultatea de Științe ale Educației, Psihologie și Arte,*
Veronica RUSOV, *lector univ., Facultatea de Științe ale Educației, Psihologie și Arte,*
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

Abstract: *This article tackles the problem of preparing support teachers through the master program "Management of inclusive education". Beneficiaries of this program are graduates of all specializations Cycle I (Licenta), willing to engage in activities of inclusive education, rehabilitation and instructional design. Article content identifies jobs and functions for graduates, as well as students' specific competences formed within specialization subjects and specialization internship.*

Keywords: *general competences, specific competences, specialization internship, instructional design, purposefulness.*

Programul de master „Managementul educației incluzive” propus de catedra Științe ale educației din cadrul Facultății de Științe ale Educației, Psihologie și Arte a apărut ca urmare a solicitărilor venite din partea cadrelor didactice din învățământul preuniversitar angajate în calitate de cadru didactic de sprijin, care, prin prisma prevederilor legislative, trebuie să acopere, în activitatea didactică, problema educării și formării copiilor cu cerințe educaționale speciale, indiferent de tipul acestora, răspunzând astfel cerințelor funcționării școlii incluzive.

Noile viziuni asupra procesului educațional, cele incluzive, trebuie să pornească de la premisa responsabilității sociale și profesionale a cadrului didactic, care trebuie format continuu și susținut pentru cunoașterea și aplicarea tehnologiilor didactice de adaptare/diferențiere curriculară, evaluare și promovare.

O altă premisă pe care se bazează programul de formare face referire la faptul că schimbul de experiență între cadrele didactice, înmatriculate la programul de master, are efecte benefice în formarea și dezvoltarea unei atitudini pozitive față de un anumit domeniu, cum ar fi cel al incluziunii educaționale. „Fiecare profesor vine cu o experiență bogată în acest sens, iar un astfel de schimb nu poate avea decât efecte pozitive atât asupra cadrelor didactice debutante, care se confruntă cu dificultăți în abordarea diferitelor aspecte pedagogice datorate lipsei de experiență, cât și celor cu experiență «la catedră» care își pot îmbunătăți demersul educativ cu ajutorul unor mijloace sau metode noi de predare” (Unianu, Henter 2008: 268).

Calitatea programului de studii propus rezultă, în primul rând, din interdisciplinaritatea domeniilor, la care se adaugă valoarea profesională excepțională a cadrelor didactice, profesioniști cu renume pe tărâm psihopedagogic și, nu în ultimul rând, rigorii cu care se realizează managementul activităților în cadrul acestor programe de către Facultatea de Științe ale Educației, Psihologie și Arte. Toate acestea sînt argumente în favoarea organizării unui astfel de program de profesionalizare, de natură să asigure formarea de absolvenți care să corespundă standardelor profesionale cerute de piața muncii.

Activitatea derulată pînă în acest moment în programele coordonate de specialiștii din domeniul Științelor educației, precum și rezultatele pe care le-am obținut cu studenții din promoțiile anterioare sînt o garanție a succesului acestui program, cu atât mai mult cu cît piața are o mare putere de absorbție a unor specialiști cu competențe în acest domeniu.

Programul de studiu are ca scop fundamental formarea cadrelor didactice din învățământul preuniversitar, precum și cercetarea științifică în domeniul educației incluzive, corespunzătoare cerințelor spațiului european și compatibil cu instituții similare din țară.

Programul are adresabilitate largă, beneficiarii săi fiind reprezentați de profesori absolvenți ai tuturor specializărilor de licență, doritori să se implice în activitățile de educație incluzivă, de recuperare și design instrucțional, să contribuie la dezvoltarea acestui tip de activitate.

Pentru cadrele didactice din instituțiile incluzive, implicațiile majore se structurează pe cel puțin trei direcții principale:

- schimbarea atitudinii;
- perfecționarea/dezvoltarea profesională;
- modificarea practicii la clasă (Vrăjmaș: 268).

În cadrul oricărui sistem de învățământ, fie că este vorba de unul european, fie că este vorba de unul național, are loc o pregătire a cadrelor didactice care urmează să îndeplinească importantul rol de „călăuzitor” al copiilor/elevilor care se vor afla sub îndrumarea lor. Așa cum și Constantin Cucos afirma în lucrarea *Pedagogie*, procesul de formare a cadrelor didactice are două etape importante și anume: formarea inițială și formarea continuă. „Pregătirea inițială vizează introducerea viitorului cadru didactic, prin activități teoretice și practice specifice, în universul profesional pentru care acesta se formează. Pregătirea continuă se referă la actualizările, completările și specializările de ordin teoretic, metodic și practic, printr-o serie de activități de formare în timpul exercițiului profesional” (Cucos 2006: 434).

La baza elaborării programului de studii la masterat **Managementul educației incluzive** a stat art. 28 din Legea învățământului nr. 547 – XIII din 21 iulie 1995, precum și următoarele acte normative *Regulamentul cu privire la organizarea studiilor superioare de masterat, ciclul II*, aprobat prin hotărârea Guvernului RM nr. 1455 din 24.12.2007, *Recomandările privind elaborarea planurilor de învățământ pentru studiile superioare de masterat*, aprobate prin ordinul Ministerului Educației și Tineretului nr. 85 din 15 februarie 2008 și *Regulamentul de organizare și funcționare a studiilor de master, ciclul II, în Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți*, 20.10.2010. Masteranzilor care realizează programul de studiu, promovează cu succes probele de evaluare și susțin teza li se acordă titlul de master în domeniul de studiu respectiv, cu eliberarea Diplomei de master – MC. Diploma de master va fi însoțită de Suplimentul la Diplomă, perfectat conform reglementărilor în vigoare.

Absolventului programului de master **Managementul educației incluzive** i se conferă calificarea de master în Științe ale educației, el urmînd să ocupe următoarele funcții și posturi:

La nivel instituțional:

- cadru didactic de sprijin;
- coordonator al centrului de resurse pentru elevi cu CES;
- coordonator al educației incluzive.

La nivel raional:

- șef al serviciului de asistență psihopedagogică (SAP);
- personal specializat al SAP-ului.

La nivel republican:

- director al centrului republican de asistență psihopedagogică (CRAP);
- șef al secției de asistență psihopedagogică (CRAP);
- Coordonatorul centrului de resurse (în instituție sau Serviciul de asistență psihopedagogică).

La nivel de organizații nonguvernamentale:

- specialist în domeniul educației incluzive.

Deținătorul diplomei de master în științe ale educației trebuie să aplice la un nou nivel de performanță competențele achiziționate în ciclul I / licență, adică:

- să-și însușească cele mai actuale tipuri de abordare didactică;
- să identifice probleme de specialitate și să stabilească prioritățile cercetării în domeniul științelor educației;
- să aplice metodologia cercetării științifice la studiul didacticii fenomenelor pedagogice;
- să analizeze conceptele, tendințele și direcțiile de dezvoltare a managementului educației incluzive;
- să implementeze rezultatele cercetării în activitatea profesională;
- să evalueze de pe poziții științifice mutațiile metodologice ce intervin în câmpul cercetării didacticii fenomenelor educației incluzive;
- să adapteze realizările științifice din alte domenii la procesul de predare-învățare-evaluare în domeniul educației incluzive;
- să elaboreze o teză de master în probleme actuale de management al educației incluzive în conformitate cu exigențele pentru ciclul II de studii / master.

În cadrul practicii de specializare, la studenți se formează următoarele **competențe specifice**:

- Cunoașterea cadrului conceptual și legislativ al EI în plan național și internațional;
- Aplicarea cunoștințelor despre particularitățile specifice de dezvoltare a copiilor/elevilor cu CES;

- Realizarea proiectării, organizării, desfășurării și evaluării activităților didactice și extradiactice cu elevii din instituțiile cu practici incluzive;
- Utilizarea strategiilor de comunicare eficientă în activitățile didactice;
- Consilierea, orientarea și integrarea socio-psiho-pedagogică a copiilor din învățământul incluziv;
- Dezvoltarea profesională continuă în domeniul educației incluzive.

Finalitățile stagiului practicii de specializare

Prin studierea acestei discipline studenții vor fi capabili:

- Să identifice specificul organizării EI la nivel instituțional în baza analizei documentelor reglatorii;
- Să caracterizeze baza materială a instituției incluzive pornind de la necesitățile copiilor cu CES;
- Să adapteze metodele și tehnicile de cunoaștere a trăsăturilor psiho-morale și de activizare a elevilor cu CES;
- Să elaboreze materiale didactice necesare în asistarea copiilor/elevilor cu CES în cadrul orelor și în pregătirea temelor pentru acasă;
- Să elaboreze designul unei forme de asistență metodologică a cadrelor didactice;
- Să elaboreze designul unei forme de lucru cu părinții cu CES;
- Să elaboreze designul activităților extracurriculare și de recreere.

Conținutul practicii se axează pe câteva direcții importante de activitate: cunoașterea inițială cu instituția de învățământ; familiarizarea cu lucrul instructiv-educativ al copiilor/elevilor cu CES, acordarea asistenței psihopedagogice a copiilor cu CES integrați în instituțiile de învățământ general; colaborarea cu toți factorii implicați în procesul educațional; realizarea activităților de sprijin educațional în Centrul de resurse pentru educație incluzivă.

Programul este în măsură să asigure formarea de competențe în aria educației incluzive, de recuperare și design instrucțional, printr-o îmbinare riguroasă a disciplinelor de studiu.

Îndeplinirea acestor obiective conturează profilul absolventului acestui program universitar de specializare. Absolventul programului de specializare „Managementul educației incluzive” va dobândi acel cumul de cunoștințe, abilități și atitudini condensate în valori, care îi vor conferi o serie de competențe concretizate într-un avantaj deosebit de important pe piața muncii.

Competențele generale ale absolventului se regăsesc în nota explicativă, iar competențele specifice sînt explicit formulate în curriculumurile la disciplinele concrete.

Din această perspectivă, programul de specializare propus se adresează profesorilor care urmăresc dezvoltarea competențelor în domeniul educației incluzive, de recuperare și design instrucțional.

Misiunea și obiectivele programului sînt în concordanță cu obiectivele fundamentale ale strategiei de dezvoltare pe termen mediu și lung a colectivului Catedrei de științe ale educației și în conformitate cu cerințele Cadrului European al Calificărilor.

Programul vizează o pregătire coerentă și unitară a studenților, iar pregătirea generală și specifică în cadrul acestui program este asigurată prin intermediul Planului de învățământ modern și complex.

Prin programul propus, studenții vor dobândi o serie de competențe, manifestate în activități specifice, conform standardelor profesionale ca:

- competențe metodologice (însușirea și aplicarea teoriilor și conceptelor moderne privind formarea capacităților de cunoaștere; cunoașterea premiselor conceptualizării, adică toți copiii pot învăța, dar nu în același fel și ritm; realizarea unui curriculum în funcție de nevoile copiilor; utilizarea unor metode moderne de lucru cu copiii; adoptarea de strategii didactice care să permită utilizarea eficientă a mijloacelor și auxiliarelor didactice; utilizarea optimă a factorilor spațio-temporali, în vederea eficientizării procesului instructiv-educativ; organizarea activităților de învățare în manieră diversă și atractivă; abilitatea de a uza de cunoștințele interdisciplinare);
- competențe de comunicare și relaționare (competențe cu privire la rezolvarea de conflicte; competențe de comunicare adaptate dizabilității, competențe de relaționare cu cadrele didactice

de specialitate-logopezi, cadrul didactic de sprijin, psihologi, cu părinții, cu alte persoane care au legătură cu instituția școlară-reprezentanții autorităților locale);

- competențe psiho-sociale: capacitatea de a înțelege mecanismele de formare a trăsăturilor psihomorale, capacitatea de relaționare și consolidare a parteneriatelor, capacitatea de a iniția și organiza activități școlare și extrașcolare în vederea favorizării socializării și integrării sociale, capacitatea de a valorifica particularitățile individuale și de grup în scopul unei comunicări eficiente, manifestarea atitudinilor pozitive, a respectului de sine și acceptarea recunoașterii valorii celui-lalt, însușirea unor tehnici de autocontrol, dar și a unor acțiuni conforme normelor democratice);
- competențe de evaluare: utilizarea unor tehnici noi de evaluare, în strânsă legătură cu învățarea diferențiată, elaborarea instrumentelor de evaluare în funcție de noutățile de conținut și obiectivele din curriculum, prin respectarea concordanței cu particularitățile individuale și de grup, cunoașterea extinsă și de profunzime a criteriilor și standardelor de evaluare potrivite sarcinilor de evaluare alese;
- competențe de management al carierei (dezvoltarea capacității de autoformare, manifestarea deschiderii față de tendințele novatoare necesare dezvoltării profesionale prin informarea continuă asupra oportunităților de formare continuă și identificarea aspectelor din propria activitate care necesită înnoirea, stabilirea propriului bilanț de competențe și a propriului program de formare, prin manifestarea unei conduite autoreflexive asupra activităților didactice proprii și asimilarea cunoștințelor de tip organizațional, adoptarea de conduite eficiente pentru depășirea „situațiilor de criză”, prin valorizarea calităților umane și asumarea principiilor deontologice, profesionale, utilizarea metodelor și tehnicilor de control psihocomportamental).

În concluzie, misiunea programului „Managementul educației incluzive” este aceea de a pregăti specialiști capabili să facă față creșterii complexității și dinamismului procesului de învățământ prezent și de perspectivă, în condiții de eficiență și eficacitate economico-socială ridicate, în funcție de prioritățile de dezvoltare profesională stabilite la nivel național, de natura și tipul competențelor proprii, de traseele posibile în evoluția carierei didactice.

Astfel, complexitatea sistemului de învățământ actual impune necesitatea unei pregătiri inter și pluridisciplinare, capabile să asigure cadre didactice care să răspundă cerințelor în permanență schimbare a educației. Profesorii specialiști în organizarea activităților de recuperare educațională și design instrucional individualizat sînt actori principali în asigurarea acestor necesități. În acest context, studiile la programe de master reprezintă pentru instituția organizatoare o modalitate de a răspunde misiunii sale didactice și de cercetare, iar pentru cei care le urmează, o etapă în formare și perfecționarea profesională.

Bibliografie:

1. Cuceș, Constantin, *Pedagogie*, Iași, Editura Polirom, 2006.
2. Unianu, Ecaterina, Henter, Ramona, *Formarea inițială și formarea continuă – o abordare din perspectivă practică*, în *Materialele conferinței științifice internaționale „Calitatea educației: teorii, principii, realizări”*, Chișinău, Editura Institutului de Științe ale Educației, 2008.
3. Vrășmaș, Traian, *Învățământul integrat și/ sau incluziv pentru copiii cu cerințe speciale*, București, Editura Aramis, 2001.